

Zwevend blok hout

URBAN VILLA GLINSTEREND MASSIEF VELSERBROEK

△ De zeven woningen bestaan uit steeds anders geordende modules van 6 x 6 m bij een hoogte van 3 m.

Een nieuwe urban villa aan de rand van Velsbroek doet denken aan een Chinese puzzel: een schijnbaar massief houten blok dat is opgebouwd uit ingenieus vervochten modules. Er zitten zeven bijzondere appartementen in.

De locatie was niet erg inspirerend: de rand van een laagbouwwijk in Velsbroek. Toch was het een opdracht waarvan wel iets te maken viel. Stedenbouwkundig was bepaald dat juist hier een aantal markante urban villa's moest verrijzen, elk liefst ontworpen door een andere architect. Zo'n gouden randje biedt ontwerpers veel vrijheid, en niet alleen omdat er betrekkelijk veel geld beschikbaar is. Zeker zo belangrijk is de expliciete opdracht dat zo'n gebouw iets bijzonders moet worden. Dat gold zeker ook voor de plek die architectenbureau Duinker van der Torre kreeg toegewezen: op de uiterste hoek, langs het water. Machiel van der Torre, met Margreet Duinker oprichter en naamgever van dit Amsterdamse bureau, besloot meteen bij zijn ontwerp niet uit te gaan van de gebouwde omgeving ter plaatse. Liever zocht hij naar een vorm die zich

△ Entree. De parkeergarage is met melkglas bekleed.

juist aan de wetmatigheden daarvan onttrok. Daarnaast wilde hij dolgraag ontkomen aan de grote uitspringende hoekbalkons die bij urban villa's gebruikelijk zijn.

Zo kreeg hij de ingeving een massief te maken. Ofwel: een krachtig hoofdvolume waaraan de afzonderlijke woningen niet zijn af te zien. Op het bureau, gevestigd tussen de dakgewelven van de Posthoornkerk in de Haarlemmerstraat, licht Van der Torre aan de hand van een maquette en enkele tekeningen zijn intellectuele zoektocht toe. Hij nam het besluit een blok te maken, waarin de woningen zich als het ware

▽ In tegenstelling tot de houten bolster aan de buitenkant is de hal verrassend kleurig.

zouden opstapelen rond een holle kern. Uitgangspunt was een blok van 18 m breed, 18 m diep en 12 m hoog, te verdelen in $3 \times 3 \times 4 = 36$ gelijke modules van 6 x 6 m bij 3 m hoogte. Elke woning zou in principe bestaan uit een binnenruimte van vier modules (die op allerlei manieren konden worden geschakeld), plus een buitenruimte van steeds twee modules boven elkaar. De toegangsweg tot alle woningen zou gaan via een holle kern.

Glazen buitenruimte

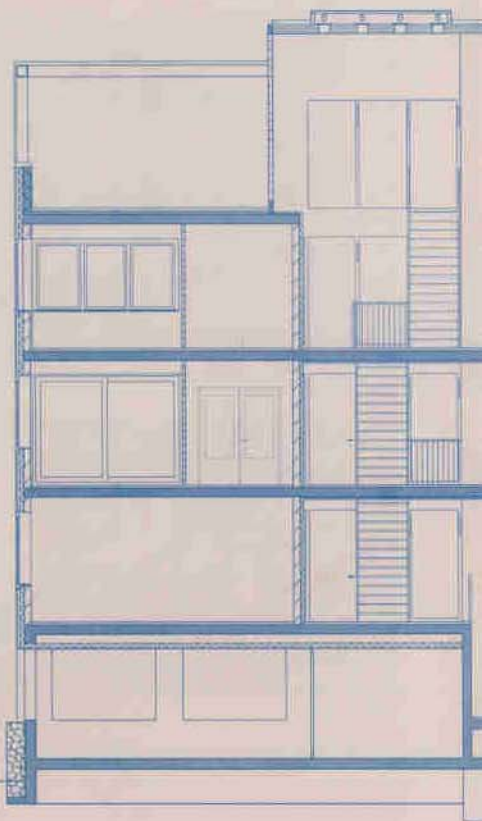
Dit ontwerp leverde weliswaar een prachtige maquette op, maar het plan bleek financieel niet haalbaar. In overleg met Van der Torre zocht medecollega Paul Salomons toen naar een aangepast ontwerp, waarin minimaal het monolithische karakter en de centrale entree gehandhaafd bleven. Daaruit ontstond het uiteindelijke ontwerp, waarbij elke woning in principe wel bestaat uit vier modules van 6 x 6 m bij 3 m hoogte, maar dan zonder buitenruimtes van twee modules hoog. In plaats daarvan heeft elke woning in een van de modules een ruime loggia (circa 2,5 x 3,5 m) die, overal waar hij aan een kamer grenst, door glazen wanden wordt omsloten. Ruimtelijk levert dat iets bijzonders op: iedere woning biedt daardoor de mogelijkheid om via een bijbehorende eigen buitenruimte in het eigen huis naar binnen te kijken. En door de plaats van de loggia's te variëren, konden nog steeds heel verschillen- ▶

▽ Situatieschets.

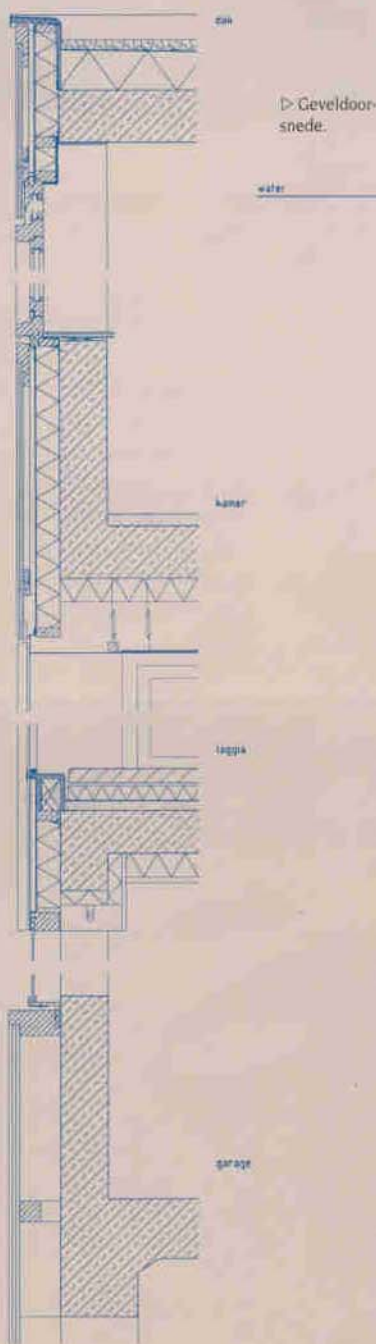

panelen die zijn opgebouwd uit houten planken (19 x 120 mm). De planken met messing en groef zijn zo vlak naast elkaar op latten gemonteerd, dat nauwelijks naden zichtbaar zijn. De panelen werden vrij ten opzichte van elkaar aan de gevel opgehangen. Een kleine tussenruimte biedt niet alleen het hout de mogelijkheid te werken, maar bevordert ook de ventilatie. Dit laatste is van des te groter belang, omdat in deze architectuur een overstek niet wenselijk werd geacht. Salomons: 'We wilden niet dat zo'n dakrand de krachtige vorm zou afzwakken. Een ander nadeel zou zijn dat het hout dan onregelmatig zou vergrijzen.'

de woningen ontstaan. Meestal ligt dit buitenbalkon tussen woonkamer en keuken, maar de ene keer sluit het dwars aan op een gang, terwijl het elders aan het uiterste eind daarvan ligt. Een enkele keer was het zelfs mogelijk een loggia twee woonlagen hoog te maken, zodat een bovenkamer uitzicht op de eigen benedenruimte biedt. Een uitzondering vormt het penthouse, dat zich ook in grootte onderscheidt van de rest.

△ Gevelpanelen, opgebouwd uit western red cedar planken, en western red cedar kozijnen.

▷ Details zuid-oostgevel. Gevelopbouw: western red cedar panelen, spouw, minerale wolisolatie (100 mm dik), horizontale en verticale latten, waterkerende dampdoorlatende laag, beton (200 mm) of kalkzandsteen (150 mm).

Houten gevels

Om de gesloten monolithische vorm kracht bij te zetten, werd al snel gedacht aan een houten gevel. Beide architecten hebben grote affiniteit met dit bouw materiaal. Paul Salomons had enige tijd in Zwitserland gewerkt en was onder de indruk geraakt van de houten huizen aldaar: 'Je ziet hoe vreselijk mooi dat is, zo'n bouwwerk dat uit massieve houten delen is samengesteld.'

In Velsbroek werd, zoals gebruikelijk in de Nederlandse woningbouw, een betonconstructie toegepast. Toch is het gelukt om hout het hele uiterlijk te laten bepalen, en wel op een manier 'waarop hout ook werkelijk hout mag zijn: krimpen, kromtrekken en uitzetten,' aldus Salomons.

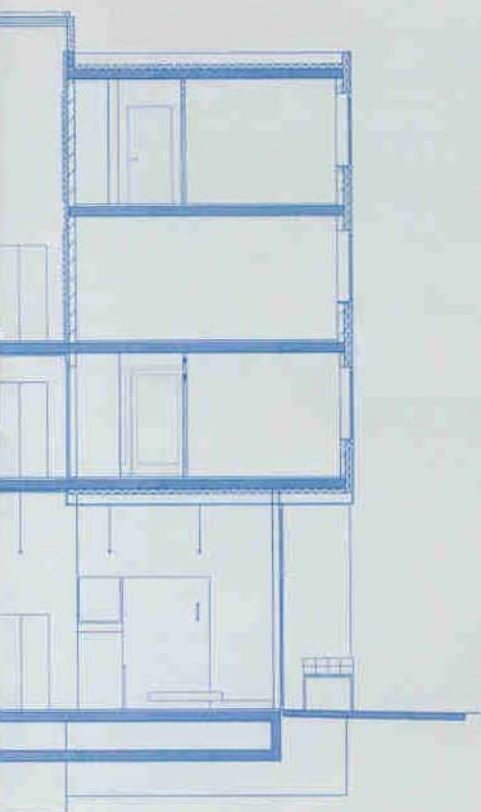
De oplossing werd gevonden in gevel-

Eiken versus cedar

Aanvankelijk hadden de architecten de bedoeling eiken toe te passen. Deze houtsoort is immers ijzersterk en veroudert prachtig: de oorspronkelijke diepbruine kleur verandert langzaam aan in zilvergrijs. Bovendien heeft het hout in Nederland zijn kwaliteiten ruimschoots bewezen. Paul Salomons kon moeiteloos talloze voorbeelden vinden: vergrijsde golfbrekers naast eeuwenoude kerkdeuren. Hij toonde aan dat de beschikbaarheid en ook de prijs in feite geen bezwaar konden zijn, en dat alle technische problemen oplosbaar waren. Uiteindelijk werd het toch western red cedar, omdat het garantiefonds, de SGT, alleen deze houtsoort wilde verzekeren. Het tekent hoe moeilijk het is in de bouw wereld van de gebaande paden af te wijken. Al vinden de architecten nu zelf dat het resultaat er niet minder mooi om is.

Kleine varianten

Het Glinsterend Massief, zoals de architecten hun woongebouw bijna teder noemen, is inmiddels aan de rand van Velsbroek gerealiseerd. En inderdaad: het is een eigennuttig blok waarvan de kubusachtige vorm wordt benadrukt, doordat de onderste laag - een parkeergarage - niet met hout is bekleed, maar met melkglas. Vooral

's avonds wordt hierdoor de indruk gewekt van een zwaar massief dat zweeft op licht.

Fraai zijn de houten gevels, waaraan het aantal afzonderlijke woningen inderdaad totaal niet is af te leiden. Korte en lange series identieke ramen, met kozijnen van precies hetzelfde hout als de gevelpanelen, geven er een sierlijk ritme aan. Bijzonder zijn vooral ook de hoeken van het bouwwerk, waar - door kleine varianten in

met name de ramen - uiteenlopende oplossingen zijn gevonden voor alle ontstane maatafwijkingen; een stramienmaat van 6 x 6 m kan immers in feite slechts strikt worden doorgevoerd als de muren geen enkele dikte hebben. Dat betekent soms een klein raampje extra, en soms een aansluiting van kozijn op kozijn. Subtiel is ook het blauwgrijze staal dat de loggia's afschermt; het is het enige kleurelement naast hout.

De kleur van het hout is overigens nogal wittig, wat tamelijk ongebruikelijk is voor western red cedar. Volgens

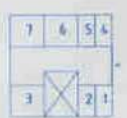
△ Royaal licht en uitzicht door de western red cedar kozijnen.

de architecten is dit het onvoorziene gevolg van de transparante lijnolie, waarmee het hout eenmalig is bewerkt om het vergrijzingsproces te vertragen en vooral gelijkmatiger te doen verlopen. De verwachting is echter dat dit een tijdelijk effect is en dat het hout in de loop der tijd aan kleur en vooral aan levendige schittering zal winnen.

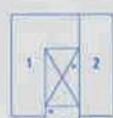
Maximaal contrast

Na deze buitenzijde is de hal, met trappenhuis en lift, verrassend. Zwartgeverfde wanden en diepblauwe panelen zijn hier gecombineerd met witgrijze betonnen trappen en gedeeltelijk uit glazen bouwstenen bestaande vloeren. Een reusachtig raam hoog in de zuidgevel, tegenover de voordeur aan de noordkant, doet hier een zee van daglicht binnenvallen. De enorme houten deur, die als voordeur dienst doet en waarvan het materiaal zich in het exterieur conformeert aan de rest van de gevel, is aan de binnenkant geschilderd in een felle kleur rood. De kleur van hout ontbreekt ten ene male. Er is zo een maximaal contrast ontstaan tussen het interieur en de wihouten bolster aan de buitenkant. Dat geeft een schok, maar is als architectonisch middel wel doeltreffend: het bevestigt het belang van deze ruimte die inderdaad het hart van het hele bouwwerk is. □

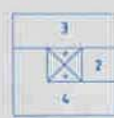
▽ Woningen in het gebouw.

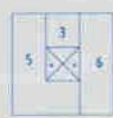
souterrain (garage)

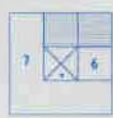
begane grond

eerste verdieping

tweede verdieping

derde verdieping

dakaanzicht

Feiten en getallen

Locatie:

Ontwerp:

Opdrachtgever:

Aannemer:

Constructeur:

Kozijnen/gevelpanelen

(western red cedar):

Bouwperiode:

Bouwkosten:

L. Springerstraat 241-247, Velsbroek

Duinker van der Torre samenwerkende architecten,

Amsterdam; Paul Salomons, Machiel van der Torre

UBA Projectontwikkeling BV Uithoorn

UBA Bouw BV Uithoorn

L. Looije BV Rotterdam

Timmerfabriek De Jong & Van Aartrijk BV Streefkerk

Juni 2000 - oktober 2001

± € 1,3 miljoen (excl. BTW)

Hilde de Haan, Ids Haagsma